

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10950380>

AUDITORLIK TASHKILOTLARI ISHI SIFATINI TASHQI NAZORATDAN O‘TKAZISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Shakirxodjayeva Zuxraxon Rustamxanovna

O‘zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi magistranti

***Annotatsiya:** Maqolada auditorlik tashkiloti va yakka tartibdagi auditor ish sifatini ichki nazorat qilish qoidalarini belgilashi va ularga rioya qilishi shartligi xususida so‘z yuritilib, auditorlik tashkilotlari va individual auditorlar ishining sifatini ichki nazorat qilishni amalga oshirish tamoyillari va ushbu nazoratni tashkil etishga qo‘yiladigan talablar davlat audit standartlari bilan belgilanishiga oid talablar o‘rganiladi.*

***Kalit so‘zlar:** auditor, bank, tashkilot, majburiyat, kasbiy odeks, nazorat, ulush, foyda.*

***Аннотация:** В статье говорится об обязанности аудиторской организации и индивидуального аудитора определять правила внутреннего контроля качества работы и соблюдать их, принципы осуществления внутреннего контроля качества работы аудиторов. Изучены организации и отдельные аудиторы, а также требования к организации этого контроля со стороны государства, требования, определяемые стандартами аудита.*

***Ключевые слова:** аудитор, банк, организация, обязанность, профессиональный кодекс, контроль, доля, прибыль.*

***Abstract:** The article talks about the obligation of the auditing organization and the individual auditor to determine the rules of internal control of the quality of work and to comply with them, the principles of the implementation of internal control of the quality of the work of auditing organizations and individual auditors and the requirements for the organization of this control by the state the requirements to be determined by audit standards are studied.*

***Key words:** auditor, bank, organization, obligation, professional code, control, share, profit.*

Tashqi sifat nazorati predmeti auditorlik tashkiloti, auditor tomonidan ushbu qonun talablariga, audit standartlariga, auditorlar va auditorlik tashkilotlarining mustaqilligi qoidalariga, auditorlarning kasbiy axloq kodeksiga rioya qilishdir.

Auditorlik tashkilotlari va individual auditorlar ishining sifatini tashqi nazorat qilish auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotlari tomonidan ularning a'zolariga nisbatan amalga oshiriladi.

Auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkiloti ish sifatini tashqi nazorat qilish tamoyillariga va uni tashkil etishga qo'yiladigan talablarga muvofiq, o'z a'zolarining ish sifatini tashqi nazorat qilishni tashkil etish va amalga oshirish qoidalarini belgilaydi, Xususan, tashqi nazorat shakllari, tekshirish muddatlari va davriyligi, shu jumladan auditorlarning o'zini o'zi boshqarish tashkiloti a'zolari tomonidan ushbu tashkilotning boshqa a'zolariga nisbatan o'tkaziladigan tekshirishlar. Nazorat va nazorat bo'yicha vakolatli davlat organ tomonidan auditorlik tashkilotini tekshirishni tayinlash va o'tkazish tartibi, ushbu tekshirish dasturi uchun namunaviy savollar ro'yxati, shuningdek uning natijalarini qayd etish tartibi vakolatli organ tomonidan belgilanadi.

Auditorlik tashkiloti va auditor quyidagilarga majburdir:

- 1) ish sifatini tashqi nazoratdan o'tkazish, shu jumladan tekshirish uchun zarur bo'lgan barcha hujjatlar va ma'lumotlarni taqdim etish;
- 2) o'zlari a'zo bo'lgan auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilot tomonidan ushbu tashkilotning boshqa a'zolarining ish sifatini tashqi nazorat qilishda ishtirok etish lozim.

Auditorlik tashkiloti yoki yakka tartibdagi auditorning ish sifatining rejali tashqi auditi kamida besh yilda bir marta, lekin yiliga bir martadan ko'p bo'lmagan holda o'tkaziladi.

Auditorlik tashkilotining, yakka tartibdagi auditorning ish sifatini rejadan tashqari tashqi audit o'tkazish uchun asos bo'ladi. Auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotiga yoki nazorat va nazorat bo'yicha vakolatli davlat organga berilgan shikoyat qonun talablari asosida audit standartlarini, auditorlar va auditorlik

tashkilotlarining mustaqilligi qoidalarini, shuningdek auditorlarning kasbiy axloq kodeksini buzgan auditorlik tashkiloti, yakka tartibdagi auditor faoliyatini takomillashtiriladi. Auditorlik tashkiloti yoki yakka tartibdagi auditorning ish sifatini rejadan tashqari tashqi audit o'tkazish uchun boshqa asoslar qonunchiligi va auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkiloti tomonidan tartibga keltiriladi.

Auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotlari faoliyati ustidan davlat nazorati (nazorati) vakolatli davlat organ tomonidan amalga oshiriladi. Auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotlari faoliyati ustidan davlat nazorati (nazorati) predmeti auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotlari tomonidan qonunchiligi va auditorlik faoliyatini tartibga soluvchi boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlar talablariga rioya qilishdir.

Auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotlari faoliyati ustidan davlat nazorati (nazorati) rejali va rejadan tashqari tekshirishlar shaklida amalga oshiriladi.

Auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotini rejali tekshirish vakolatli davlat organ tomonidan tasdiqlangan tekshirish rejasiga muvofiq ikki yilda bir martadan ko'p bo'lmagan holda tashkillashtiriladi.

Auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotini rejadan tashqari tekshirish uchun asos bo'lib vakolatli davlat organga auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotining qonunchiligi va boshqa qonun hujjatlari talablarini buzgan harakatlari ustidan berilgan shikoyat bo'ladi. Ko'rsatilgan shikoyat vakolatli davlat organga auditorlik tashkiloti, auditor, shuningdek davlat ijro etuvchi hokimiyat organlari, ta'sis sub'ektlarining ijro etuvchi organlari, Markaziy banki, boshqa o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotlari tomonidan beriladi.

Agar auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi davlat qonunchiligi va auditorlik faoliyatini tartibga soluvchi boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlar talablari buzilganligini aniqlasa, vakolatli davlat organ audit natijalariga ko'ra quyidagi ta'sir choralari qo'llashi mumkin:

1) auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotiga bunday tekshirish natijasida aniqlangan qonunbuzarliklarni bartaraf etish majburiyatini yuklash va bunday buzilishlarni bartaraf etish muddatini belgilash to'g'risida buyruq chiqarish;

2) Davlatchilik qonunchiligi va auditorlik faoliyatini tartibga soluvchi boshqa normativ-huquqiy hujjatlar talablarini buzishga yo'l qo'yilmasligi to'g'risida yozma ravishda ogohlantirish;

3) notijorat tashkilot to'g'risidagi ma'lumotlarni auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotlarining davlat reestridan chiqarib tashlash to'g'risida qaror qabul qilish;

4) notijorat tashkilot to'g'risidagi ma'lumotlarni auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotlarining davlat reestridan chiqarib tashlash to'g'risida hakamlik sudiga murojaat qilish.

Vakolatli davlat organ auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotini tekshirish natijalari bo'yicha tegishli qaror qabul qilingan kundan keyingi kundan boshlab uch ish kuni ichida uni o'z qarori bo'yicha qabul qilingan qaror to'g'risida yozma ravishda xabardor qilishi shart. Vakolatli davlat organ vakolatli davlat organ tomonidan o'tkazilgan auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkilotini tekshirish natijalari va qabul qilingan qaror to'g'risida o'zining navbatdagi

Auditorlarning o'zini o'zi tartibga soluvchi tashkiloti huquqbuzarliklarni bartaraf etish uchun vakolatli davlat organ tomonidan belgilangan muddat tugaganidan keyin uch ish kuni ichida vakolatli davlat organga, shuningdek taftish kengashiga aniqlangan qoidabuzarliklarni bartaraf etish to'g'risida yozma ravishda xabar berishi shart.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Годовой отчет о состоянии о результатах ВККР аудиторов и АО-членов СРО ААС за 2018 год. [Электронный ресурс] // Доступ: http://auditor-sro.org/files/activity/quality_control/Otchet/godovoj_otchet_vkkr_za_2018_god.
2. Парушина Н.В. «Планирование аудита» / Н.В Парушина, Т.А. Баркова // АУДИТОР -2003, С. 36-41
3. Лытнева Н.А, Парушина Н.В. Привлечение аудиторов к экспертизам и проверкам по поручению к правоохранительных органов // Аудиторские ведомости . -2001. № 4